

Islands in the stream

Het gaat met de economie van de Nederlandse Antillen bergafwaarts. De internationale recessie is in de Antillen pas betrekkelijk laat (1982) goed voelbaar geworden: de afgelopen twee jaar zijn de economische tegenslagen elkaar in hoog tempo opgevolgd. Toegevoegde waarde en werkgelegenheid worden op de zes eilanden vooral genereerd in vijf sectoren: de olie, transport- en overslagactiviteiten, het toerisme, de financiële offshore en de publieke sector. In de Memorie van Toelichting bij hoofdstuk IV van de rijksbegroting voor het jaar 1985 (kabinet voor Nederlands-Antilliaanse Zaken) wordt een bijzonder somber beeld geschetst van de vooruitzichten voor elk van deze pijlers van de Antilliaanse economie.

De toekomst van de grote raffinaderijen (Lago op Aruba en Shell op Curaçao) is zorgwekkend, vooral in verband met de geringe aanvoer van ruwe olie vanuit Venezuela. De oliesector is van levensbelang voor de Antilliaanse economie. Direct en indirect is ongeveer 10% van de beroepsbevolking voor werk op de twee raffinaderijen aangewezen. Bovendien doen (deden) de oliemaatschappijen grote belastingafdrachten.

De resultaten en vooruitzichten van de Curaçoise Dok Maatschappij zijn evenmin hoopgevend. Ondanks het reddingsplan uit 1983 blijft het bedrijf chronisch verliesgevend; nieuwe reorganisaties zijn vermoedelijk onvermijdelijk. De Antilliaanse Luchtvaart Maatschappij staat er niet goed voor. Al enkele jaren is sprake van aanhoudende exploitatieverliezen; vermoedelijk zal een deel van de 1.200 personeelsleden moeten afvloeien. De activiteiten in de havens zijn in 1983 teruggelopen door vermindering van de import en door een teruggang in de overslag. De dit jaar op Aruba en Curaçao in gebruik genomen containerterminals maken een uitbreiding van de overslagactiviteiten mogelijk. Het kostenpeil in beide havens ligt echter zo hoog dat internationaal concurrerende tarieven nauwelijks haalbaar zijn.

Ondanks pogingen om het toerisme te stimuleren, daalde het aantal overnachtingen op de eilanden vorig jaar met 7% 1). Behalve een slechtere bezetting van de ho-

tels is een sterke omzetting voor het midden- en kleinbedrijf een logisch gevolg van het teruglopend aantal toeristen. Doordat Venezuela maatregelen heeft genomen ter bescherming van de eigen betalingsbalans, is het kooptourisme van Venezolanen op Curaçao bij voorbeeld met bijna driekwart verminderd.

De offshore-sector – deze omvat alle activiteiten die de Nederlandse Antillen tot een belastingparadijs bij uitstek maken – vertoonde de afgelopen jaren een sterke groei aan deviezeninkomsten en belastingmiddelen. Tussen 1980 en 1984 groeide het aantal offshore-maatschappijen van 24.000 tot bijna 34.000 2). Momenteel financiert de Antilliaanse overheid ongeveer een vijfde van al haar uitgaven uit de belastingopbrengsten van de offshore. Deze sector staat echter onder druk door op handen zijnde en al geëffectueerde wijzigingen van de belastingwetgeving van de Verenigde Staten en Nederland. In dit verband zijn vooral de ontwikkelingen in de VS van belang. De Antillen werden namelijk door veel Amerikaanse multinationals gebruikt bij internationale financiële transacties, om zodoende te ontkomen aan de verplichting om 30% bronheffing in te houden op uitgekeerde rente op in het buitenland aangehouden kapitaal. Inmiddels is die verplichting kort geleden vervallen en het bedoelde gebruik van de „Antillenroute” is daarmee overbodig geworden.

In alle genoemde sectoren samen dreigen duizenden banen verloren te gaan (de Antilliaanse beroepsbevolking telt circa 70.000 personen). De Antillen lijken wat betreft de werkgelegenheidscreatie dus rijp voor een kwartaire-sectorenscenario: de overheid dient meer personeel in dienst te nemen. Dit is echter vrijwel niet mogelijk. Reeds thans is – evenals in ons land – ongeveer een derde van de Antilliaanse beroepsbevolking werkzaam bij de overheid en bij gesubsidieerde instellingen. In de Memorie van Toelichting bij hoofdstuk IV van de rijksbegroting 1985 wordt gesteld dat de noodzaak van een drastische sanering van het Antilliaanse overheidsapparaat groter dan ooit lijkt, om daardoor te bereiken dat de Antilliaanse overheid meer eigen middelen beschikbaar krijgt voor in-

vesteringen in de infrastructuur van het land. Momenteel wordt een aanzienlijk deel van de kapitaaldienst van de overheid gefinancierd met Nederlandse hulp gelden. De Memorie: „De hulp aan de Antillen is zeer omvangrijk, vergeleken met de hulp aan landen die wat betreft hun welvaartspeil ver bij de Antillen achter liggen”. De hulp heeft een omvang van ongeveer een kwart miljard gulden per jaar; dit komt overeen met duizend Nederlandse gulden per inwoner van de Antillen. De Memorie: „Dit is alleen te verklaren door de bijzondere relatie die Nederland met de Antillen heeft”.

Zoals bekend zijn er veranderingen in de staatkundige verhoudingen tussen de Antillen en Nederland op handen. De voortgang met de „status aparte” voor Aruba is uiterst stroef. De voornaamste oorzaken zijn interne politieke tegenstellingen op en tussen de zes eilanden. De groei naar andere staatkundige verhoudingen wordt nu bovendien fundamenteel bedreigd door de grote economische problemen waarin de Antillen zijn verzeild. Hoe verder? De eerlijkheid gebiedt te zeggen dat de Antillen het meest gebaat zijn met handhaving van de „status quo” in plaats van met een „status aparte” voor Aruba. Nederland leent zich momenteel voor medewerking aan een Caraïbisch carnaval, waarbij een eilandje met 60.000 inwoners wordt opgetuigd tot een ministaatje zonder reële economische en politieke toekomst. Dat is belachelijk. Maar hoe dan verder?

Aan die vraag zullen uiteenlopende stromen worden gewijd. Een stroom vaagheden en ontwijkende formuleringen van politici, hier en daar. Een stroom parlementair drukwerk. Een stroom hulp geld. En stromen kerosine voor de DC 10's van de KLM, die stromen politici en allerhande deskundigen met grote regelmaat heen en weer vervoeren. Het zal allemaal niet helpen. De economische realiteit wordt nog onvoldoende beseft, ook op de Antillen. Islands in the stream...

1) Bank van de Nederlandse Antillen, *Quarterly Bulletin* 1983, nr. 4, blz. 5.
2) Idem, blz. 8.